

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ВОЛОДІННЯ МОВАМИ ТА ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧА

О.І. Селіванова

Відсутність чіткої уяви про професійно значущі якості перекладача перешкоджає організації ефективного навчального процесу, який має підготувати студентів до оволодіння перекладом як особливим видом мовленнєвої діяльності.

Білінгвально професійна діяльність перекладача пов'язана з перебудовою артикуляційної, перцептивної системи, розвитком механізму переключення з однієї семантичної системи на іншу [4].

Поняття білінгвізму, як рівня володіння декількома мовами та здібності переключатися з однієї мови на іншу розглядаються з лінгвістичних, психолінгвістичних та дидактичних позицій. В словниках лінгвістичних термінів білінгвізм тлумачиться як однаково вільне володіння двома мовами, без уточнення "вільності" володіння та взаємодії засвоєних мов [1].

При опису двомовності в психологічній та психолінгвістичній літературі підкреслюється залежність характеру цього фактору від багатьох умов, а саме:

- умов засвоєння мови;
- вікових особливостей;
- часового співвідношення у формуванні мов;
- засобів використання мов (в побутовій, навчальній, професійній сферах) [3].

Професійно спрямоване навчання мовам потребує розмежування рідної та іноземної мов при постійному їх співставленні. Співставлення при навчанні мовам, повинно базуватися не на словникових значеннях слів, а на певній комунікативній ситуації, з того, не мовленнєвій інтеракції.

Сформованість координативного типу білінгвізму передбачає наявність досвіду, знання іншого світу. Гальперін П.Я. підкреслював необхідність розпізнання мовного та когнітивного поняття [2], що є вельми важливим при навчанні іноземним мовам. Особливого значення воно набуває при формуванні професійної мовленнєвої особистості перекладача:

- формування такої мови, яка не потребує калькування однієї мови на іншу [2];
- усвідомлення застосування лінгвістичних знань в залежності від конкретної ситуації спілкування (лінгвістична компетенція);
- вміння відтворювати всю гаму типових текстів;
- вміння конструювати головну ідею прочитаного або прослуханого тексту, виходячи з контексту та застосовуючи фонові та тематичні знання;
- володіння контекстуальним змістом;
- усвідомлення того, що саме слово, вказує на суть або явище, а зміст виникає в певній ситуації та контексті;
- усвідомлення постійного оновлення змісту слів в різних ситуаціях та контекстах [4].

За дефініцією Цвелінга М.Я., професійне оволодіння мовами, невід'ємно пов'язане з формуванням багатомовної особистості перекладача, певними рисами якого є чітка усвідомленість та керування мовленнєвими діями, системність знань рідного та іноземного мовленнєвого матеріалу, здібність встановлювати міжмовні співвідношення елементів, структур, мовних моделей. Ці якості професійної мовленнєвої особистості препаруються обсягом мовного тезаурусу перекладача [5].

Підготовка перекладача повинна формувати оволодіння перекладацькою компетентністю - лінгвістичною, семантичною, інтерпретативною, текстовою та міжкультурною. Без їх сформованості та розвитку неможливо здійснення базових перекладацьких дій, а саме:

- сприймати та утримувати в пам'яті зміст повідомлення, виокремлювати його змістовні одиниці, з'єднувати їх в більш інформаційні блоки (семантична компетенція);
- передавати, формулювати зміст повідомлення на рідній та іноземній мовах, враховуючи дискурсивний контекст;
- зберігати зміст тексту, його денотативну, конотативну, нормативну, прагматичну та естетичну еквівалентність (текстова компетенція);
- орієнтуватися в соціокультурному контексті певної комунікативної ситуації, адекватно інтерпретувати зміст мовленнєвої та немовленнєвої поведінки представників різних культур (міжкультурна компетенція) [5].

Семантична, інтерпретативна, текстова та міжкультурна компетенції виокремлюються в особливу групу професійно значущих компетенцій, оскільки для неперекладацьких професій вони не мають самостійної ролі, а є, лише, компонентами комунікативної компетенції. А для майбутніх перекладачів без їх формування та розвитку неможливе здійснення базових перекладацьких функцій – (герменевтичної, інформаційної аналітичної, міжкультурно-посередницької [5].

Міжкультурна компетенція особливу важливість набуває при підготовці перекладачів-професіоналів, оскільки усвідомленість мови та взаємодії культур впливає не тільки на використання мови в безпосередньому спілкуванні, але є основою професійної перекладацької діяльності.

Але треба зауважити, що семантична, інтерпретативна, текстова та міжкультурна компетенції студентів препаруються (при вивченні як рідної так і іноземної мов).

Розвиток та удосконалення професійно значущих компетенцій не залишається за межами викладання рідної та іноземної мов.

Перелічені вище якості передбачають сформованість професійної компетенції майбутнього перекладача, його здібності до оволодіння перекладацькою професією.

SUMMARY

The article deals with approaches to professional training of translators.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966.
2. Гальперин П.Я. Введение в психологию. О собственно психологическом содержании человеческой деятельности. – М., 2000. – С. 435.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. – М.: ЭТС. – 2001. – 424 с.
4. Поршнева Е.Р. Базовая лингвистическая подготовка переводчика: Монография. – Нижний Новгород: Изд-во ННГУ им. Н.И. Лобачевского, 2002. – 148 с.
5. Цвиллинг М.Я. Профессиональные требования к личности переводчика и обучение переводу// Информационно-коммуникативные аспекты перевода. Часть II. – Нижний Новгород: НГЛУ, 1998.